YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
11 päivänä heinäkuuta 2002 *

Asiassa C-96/00,

jonka Oberster Gerichtshof (Itävalta) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla saadakseen asiassa, jonka on tässä kansallisessa tuomioistuimessa saattanut vireille

Rudolf Gabriel,

ennakkoratkaisun edellä mainitun 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 5 artiklan 1 ja 3 kohdan sekä 13 artiklan 1 kappaleen 3 kohdan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytä-

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

kirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1 ja muutettuna s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1), Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1) ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL 1997, C 15, s. 1),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja F. Macken sekä tuomarit C. Gulmann, R. Schintgen (esittelevä tuomari), V. Skouris ja J. N. Cunha Rodrigues,

julkisasiamies: F. G. Jacobs,

kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Gabriel, edustajanaan Rechtsanwalt A. Klauser,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään H. Dossi,

— Saksan hallitus, asiamiehenään R. Wagner,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään J. L. Iglesias Buhigues, jota avustaa Rechtsanwalt B. Wägenbaur,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan M. Gabrielin, edustajanaan A. Klauser, ja komission, asiamiehenään A.-M. Rouchaud, jota avustaa B. Wägenbaur, 11.10.2001 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 13.12.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Oberster Gerichtshof on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 15.2.2000 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 13.3.2000, tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen kyseisen yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 5 artiklan 1 ja 3 kohdan sekä 13 artiklan 1 kappaleen 3 kohdan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen

kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1 ja muutettuna s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1), Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1) ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL 1997, C 15, s. 1; jäljempänä Brysselin yleissopimus).

2 Tämä kysymys on esitetty menettelyssä, jonka on saattanut vireille Oberster Gerichtshofissa Itävallan kansalainen Rudolf Gabriel, jonka kotipaikka on Wien (Itävalta), ja jossa hän vaatii kyseistä tuomioistuinta määräämään ratione loci toimivaltaisen tuomioistuimen käsittelemään kannetta, jonka hän aikoo nostaa kotipaikkavaltiossaan sellaista postimyyntiyhtiötä vastaan, jonka kotipaikka on Saksassa.

Sovellettavat oikeussäännöt

Brysselin yleissopimus

3 Brysselin yleissopimuksen toimivaltamääräykset sisältyvät sen II osastoon, joka muodostuu 2—24 artiklasta.

4 Brysselin yleissopimuksen II osaston 1 jaksoon, jonka otsikko on "Yleiset määräykset", kuuluvassa 2 artiklan 1 kappaleessa on seuraavanlainen periaatteellinen määräys:

"Kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon valtion tuomioistuimessa, jollei tämän yleissopimuksen määräyksistä muuta johdu."

5 Brysselin yleissopimuksen 3 artiklan 1 kappaleessa, joka sisältyy samaan jaksoon, määrätään seuraavaa:

"Sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa ainoastaan tämän osaston 2—6 jakson määräysten nojalla."

6 Brysselin yleissopimuksen 5—18 artiklassa, jotka muodostavat sen II osaston 2—6 jakson, määrätään pakottavasta tai yksinomaisesta erityisestä toimivallasta.

7 Brysselin yleissopimuksen II osastossa olevaan 2 jaksoon, jonka otsikko on "Erityinen toimivalta", sisältyvässä 5 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

1) sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä; — —

— —

3) sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahingon aiheuttanut teko sattui;

— —."

8 Samassa Brysselin yleissopimuksen II osastossa ovat 13 ja 14 artiklat, jotka kuuluvat 4 jaksoon, jonka otsikko on "Toimivalta kuluttajansuojaa koskevissa riita-asioissa".

9 Brysselin yleissopimuksen 13 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Kun asia koskee jonkun sellaista tarkoitusta varten tekemää sopimusta, jota ei voi pitää hänen ammattiinsa tai elinkeinotoimintaansa liittyvänä, jäljempänä 'kuluttaja', määräytyy tuomioistuimen toimivalta tämän jakson määräysten mukaisesti, jollei 4 artiklan ja 5 artiklan 5 kohdan määräyksistä muuta johdu, jos asia koskee:

1) irtaimen kauppaa ja hinta on suoritettava maksuerissä, tai

2) lainaa, joka on maksettava takaisin erissä, tai muuta luottoa, joka on tarkoitettu irtaimen tavaran kaupan rahoittamiseen, tai

3) muita sopimuksia, jotka tarkoittavat irtaimen tavaran tai palvelun toimittamista, jos

a) sopimusta on edeltänyt erityinen tarjous tai ilmoittelu siinä valtiossa, jossa kuluttajalla on kotipaikka, ja

b) kuluttaja on siinä valtiossa suorittanut sopimuksen tekemistä varten välttämättömät toimenpiteet.

Jos kuluttajan sopimuskumppanin kotipaikka ei ole sopimusvaltiossa, mutta hänellä on sellaisessa valtiossa sivuliike, agentuuri tai muu toimipaikka, katsotaan hänellä sivuliikkeen, agentuurin tai muun toimipaikan toiminnasta aiheutuvien riitojen osalta olevan kotipaikka tuossa valtiossa.

Tämän jakson määräyksiä ei sovelleta kuljetussopimuksiin."

10 Brysselin yleissopimuksen 14 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Kuluttaja voi nostaa kanteen toista sopimuspuolta vastaan joko sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, missä tällä on kotipaikka, tai sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, missä kuluttajalla itsellään on kotipaikka."

11 Tästä toimivaltasäännöstä voidaan poiketa ainoastaan, jos noudatetaan Brysselin yleissopimuksen 15 artiklassa, joka myös on sen II osaston 4 jaksossa, mainittuja edellytyksiä.

Asiassa merkitykselliset kansalliset säännökset

12 Yleisten tuomioistuinten tuomiovallasta ja toimivallasta yksityisoikeudellisissa asioissa 1.8.1895 annetun Itävallan lain (Jurisdiktionsnorm; RGBl. 111) 28 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan Oberster Gerichtshofin on asianosaisen hakemuksesta määrättävä yksityisoikeudellisen asian käsittelyyn asiallisesti toimival-

taisista tuomioistuimista alueellisesti toimivaltainen, jos ratione loci toimivaltaista Itävallan tuomioistuinta ei ole määritelty kyseisen lain säännöksissä eikä muissakaan säännöksissä ja jos Itävalta on kansainvälisen sopimuksen nojalla velvollinen tuomiovallan käyttöön.

13 On selvää, että Brysselin yleissopimus on tässä säännöksessä tarkoitettu kansainvälinen sopimus.

14 Itävallan kuluttajansuojalain (BGBl. I, 1979, s. 140) 5 j §:ssä säädetään seuraavaa:

"Yritykset, jotka lähettävät tietylle kuluttajalle voittolupauksia tai vastaavia ilmoituksia, joiden sanamuodon ja ulkoasun perusteella kuluttaja saa vaikutelman, että hän on voittanut tietyn palkinnon, ovat velvollisia suorittamaan palkinnon kuluttajalle; tällainen vaatimus voidaan esittää myös oikeudessa."

15 Tämä säännös lisättiin kuluttajansuojalakiin Itävallan etäsopimuksista annetun lain (BGBl. I, 1999, s. 185) 4 §:llä saatettaessa kuluttajansuojasta etäsopimuksissa 20 päivänä toukokuuta 1997 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 97/7/EY (EYVL L 144, s. 19) osaksi Itävallan oikeutta.

16 Tämä säännös tuli voimaan 1.10.1999.

17 Oberster Gerichtshof täsmentää ennakkoratkaisupyynnössään, että tämän 5 j §:n tarkoituksena on antaa kuluttajalle oikeus nostaa kanne ja vaatia tuomioistuimessa voittolupauksen täyttämistä sellaisessa tapauksessa, jossa kuluttajaa on johdettu harhaan, koska elinkeinonharjoittaja on ottanut häneen henkilökohtaisesti yhteyttä ja antanut hänelle vaikutelman, että hän on voittanut palkinnon, ja asian todellinen luonne ilmenee vasta lähetyksessä pienellä painetusta tai huomaamattomassa paikassa olevasta, vaikein sanakääntein muotoillusta ilmaisusta.

Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä oleva asia ja ennakkoratkaisukysymys

18 Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian asiakirja-aineistosta ilmenee, että Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö Schlank & Schick GmbH (jäljempänä Schlank & Schick), kotipaikka Lindau (Saksa), harjoittaa tavaroiden postimyyntiä muun muassa Saksaan, Itävaltaan, Ranskaan, Belgiaan ja Sveitsiin.

19 Lokakuussa 1999 Rudolf Gabriel sai kotiosoitteeseensa suljetussa kirjekuoressa Schlank & Schickiltä useita hänelle henkilökohtaisesti osoitettuja kirjeitä, joissa hänen mukaansa annettiin vaikutelma, että hän oli arvonnan perusteella 49 700 Itävallan shillingin (ATS) onnellinen voittaja ja että yksinkertaisesti vaatimalla tätä määrää hänellä oli oikeus se saada pelkästään sillä ehdolla, että hän samalla tilaa kyseiseltä yhtiöltä vähintään 200 ATS:n arvosta tavaroita, jotka hän voi valita myyntiluettelosta ja tilata kirjeisiin liitetyllä tilauslipukkeella.

20 Kirjeissä oli muun muassa seuraavat maininnat: "Hyvä Rudolf Gabriel, ette ole vieläkään vaatineet käteistä saatavaanne. — — Haluatteko todella menettää rahanne? — — Teillä on vielä oikeus saada rahanne, mutta nyt teidän on toimittava todella nopeasti. Liitteenä olevassa European Creditin kirjeessä kaikki on

selitetty tarkemmin. — — PS. Todisteena teille, hyvä Gabriel, olen liittänyt kirjeeseen maksukuitin. Teillä on oikeus saada käteinen saatavanne sataprosenttisesti sillä ehdolla, että tilaatte sitoumuksetta myös tavaroitamme."

21 Kirjeiden liitteenä olevassa kirjeessä, jonka otsikkoina olivat "European Credit" ja "Virallinen maksuvahvistus" ja johon oli liitetty jäljennös "kuitista" sekä "säästökirjasta", jotka molemmat olivat Gabrielin nimellä 49 700 ATS:n määräisinä, todettiin seuraavaa: "Hyvä Rudolf Gabriel, täten vahvistamme jälleen maksaneemme tilillemme 49 700 ATS:n suuruisen käteissaatavan. Olemme oheistaneet erityisesti teitä varten jäljennöksen kuitista. Tarttukaa tilaisuuteenne ja saakaa mahdollisimman nopeasti 49 700 ATS; teidän tarvitsee vain palauttaa meille jäljennös kuitista yhdessä kokeiluluonteisen, sitoumuksetta tapahtuvan tilauksen kanssa. — — Enää mikään ei estä maksua. Jotta saisitte rahanne mahdollisimman nopeasti, lähetän teille yksinkertaisesti sekin saatuani kuitin. Voitte sitten lunastaa sekin haluamallanne tavalla valitsemassanne luottolaitoksessa."

22 Varsin pienellä kirjasimella osittain Gabrielille lähetettyjen asiakirjojen kääntöpuolella olevista maininnoista kuitenkin ilmeni, että mainінta 49 700 ATS:n määrästä ei ollut Schlank & Schickiä sitova voittolupaus.

23 "European Creditin" kirjeen kääntöpuolella oli täsmennetty kohdassa "Voiton maksamisen edellytykset" muun muassa, että edellytyksenä Saksan oikeuden mukaiseen arvontaan osallistumiselle oli "kokeiluluonteisen, sitoumuksetta tapahtuvan tilauksen" tekeminen, että tämän piti tapahtua viimeistään 30.11.1999 ja että kannetta ei saanut nostaa. Lisäksi mainittiin siitä, että arvonnan oli suorittanut postimyyntiyhtiö, että käteispalkinnot oli jaettu "erimääräisiin osiin", jotka suoritettiin useina erinä sillä perusteella, montako kuittijäljennöstä palautettiin järjestäjälle asianmukaisesti täytetyn tilauslipukkeen kanssa, ja että kulujen takia alle 35 ATS:n suuruisten "saatavien" perusteella ei suoriteta maksuja mutta että nämä ovat mukana myöhemmässä arvonnassa.

24 Gabriel täytti asianmukaisesti luvatun palkinnon maksamista varten tarpeelliset asiakirjat ja lähetti ne Schlank & Schickille sekä tilasi yhtiön myyntiluettelosta tuotteita vaadittua 200 ATS:ä suuremmalla summalla.

25 Yhtiö toimitti hänelle tilatut tavarat mutta ei maksanut hänelle 49 700 ATS:ä, jonka Gabriel oli käsityksensä mukaan voittanut.

26 Gabriel päätti tällöin nostaa kanteen tuomioistuimessa, jotta tämä velvoittaisi Itävallan kuluttajansuojalain 5 j §:n nojalla Schlank & Schickin maksamaan hänelle kyseessä olevan määrän korkoineen ja oikeudenkäyntikuluineen.

27 Gabriel halusi Brysselin yleissopimuksen 14 artiklan 1 kappaleen nojalla nostaa kanteen Itävallassa eli valtiossa, jossa hänellä on kotipaikka, mutta koska hän arvioi, että Itävallan oikeudessa ei ole säännöstä, jossa määriteltäisiin asian käsittelyyn alueellisesti toimivaltainen kansallinen tuomioistuin, hän haki 1.8.1895 annetun Itävallan lain 28 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella Oberster Gerichtshofilta toimivaltaisen tuomioistuimen määräämistä ennen kanteen nostamista pääasiassa.

28 Oberster Gerichtshof katsoo, että joskin vaikuttaa siltä, että kanteeseen, jonka Gabriel aikoo nostaa, sovelletaan Itävallan kuluttajansuojalain 5 j §:ää, vastaus siihen, onko syytä suostua hakemukseen, joka koskee alueellisesti toimivaltaisen tuomioistuimen määräämistä, riippuu sen kanteen luonteesta, jonka hän aikoo nostaa Schlank & Schickiä vastaan.

29 Jos kanne koskee Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleen 3 kohdassa tarkoitettua kuluttajan tekemää sopimusta, tällainen määrääminen on Oberster Gerichtshofin mukaan välttämätöntä, koska Brysselin yleissopimuksessa todetaan ainoastaan, että kuluttajalla on mahdollisuus nostaa kanne sen sopimusvaltion tuomioistuimessa, jossa hänellä on kotipaikka, mutta sitä ei kuitenkaan määritellä suoraan, mikä tämän valtion tuomioistuin on tältä osin toimivaltainen.

30 Oberster Gerichtshofissa vireillä oleva hakemus on sen mukaan sitä vastoin vailla kohdetta, jos Gabrielin kanne koskee sopimusta Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla tai sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta tämän artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla, sillä näissä määräyksissä määritellään täsmällisesti alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin, joka on sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa keskeinen sopimusvelvoite on täytetty, ja vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa vahingon aiheuttanut teko sattui.

31 Oberster Gerichtshof katsoo, että vastaus Gabrielin sille tekemään hakemukseen riippuu näin ollen Brysselin yleissopimuksen tulkinnasta, joten se on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko asia, jossa on kyse Itävallan kuluttajansuojalain — — 5 j §:ssä, sellaisena kuin tämä laki on muutettuna Itävallan etämyyntilain — — 1 §:n 2 momentilla, kuluttajille annetusta oikeudesta vaatia oikeusteitse yrityksiltä palkintoja, jotka he ovat näennäisesti voittaneet, kun yritys lähettää (tai on lähettänyt) kuluttajalle voittolupauksen tai vastaavan muun ilmoituksen, jonka sanamuodon ja ulkoasun

perusteella kuluttajan annetaan (tai annettiin) ymmärtää, että hän on voittanut tietyn palkinnon, — — Brysselin yleissopimuksen

a) 13 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu sopimusta koskeva asia

vai

b) 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu sopimusta koskeva asia

vai

c) 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia?"

Ennakkoratkaisukysymys

32 Kun otetaan huomioon kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian tosiseikat, esitetyn kysymyksen on ymmärrettävä tarkoittavan sitä, onko toimivaltaisuutta koskevia Brysselin yleissopimuksen määräyksiä tulkittava siten, että kanne, jolla kuluttaja vaatii tuomioistuimessa sellaisen postimyyntiyhtiön, jonka

kotipaikka on toisessa sopimusvaltiossa, velvoittamista siinä sopimusvaltiossa, jossa hänellä on kotipaikka, ja tämän valtion lainsäädännön mukaan suorittamaan voiton, kun tämä yhtiö on osoittanut hänelle henkilökohtaisesti lähetyksen, jossa annettiin ymmärtää, että hänelle annetaan palkinto sillä ehdolla, että hän tilaa tavaroita tietyllä summalla, ja kun tämä kuluttaja tosiasiallisesti on tehnyt kotivaltiossaan tällaisen tilauksen saamatta kuitenkaan kyseistä palkintoa, koskee sopimusta Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tai 13 artiklan 1 kappaleen 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla, vai siten, että se koskee sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta tämän yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

33 Näin muotoiltuun kysymykseen vastaamiseksi on aluksi muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa tarkoitettu sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevan asian käsite kattaa kaikki sellaiset kanteet, joissa vaaditaan vastaajan vastuun toteuttamista ja jotka eivät liity sen 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuun sopimusta koskevaan asiaan (ks. mm. asia 189/87, Kalfelis, tuomio 27.9.1988, Kok. 1988, s. 5565, Kok. Ep. IX, s. 749, 17 kohta; asia C-261/90, Reichert ja Kockler, tuomio 26.3.1992, Kok. 1992, s. I-2149, 16 kohta ja asia C-51/97, Réunion européenne ym., tuomio 27.10.1998, Kok. 1998, s. I-6511, 22 kohta).

34 Tästä seuraa, että aluksi on tutkittava, koskeeko kansallisessa tuomioistuimessa kyseessä olevan kaltainen kanne sopimusta.

35 Tältä osin on todettava, että Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohta koskee sopimuksia yleensä, kun taas sen 13 artikla koskee erityisesti kuluttajien tekemiä erilaisia sopimuksia.

36 Koska siis Brysselin yleissopimuksen 13 artikla on lex specialis -asemassa verrattuna sen 5 artiklan 1 kohtaan, on ensin ratkaistava, voiko kanne, jolla on uudelleen muotoillussa ennakkoratkaisupyynnössä kuvatut erityispiirteet, kuulua 13 artiklan soveltamisalaan.

37 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan käsitteitä on tulkittava itsenäisesti, ja tällöin perustana on käytettävä lähtökohtaisesti yleissopimuksen järjestelmää ja tavoitteita, jotta taataan Brysselin yleissopimuksen täysi tehokkuus (ks. erityisesti asia 150/77, Bertrand, tuomio 21.6.1978, Kok. 1978, s. 1431, 14—16 kohta; asia C-89/91, Shearson Lehman Hutton, tuomio 19.1.1993, Kok. 1993, s. I-139, 13 kohta; asia C-269/95, Benincasa, tuomio 3.7.1997, Kok. 1997, s. I-3767, 12 kohta ja asia C-99/96, Mietz, tuomio 27.4.1999, Kok. 1999, s. I-2277, 26 kohta).

38 Tämän määräyksen sanamuodostakin ilmenee, että sitä sovelletaan ainoastaan siltä osin kuin kanne yleisesti ottaen koskee kuluttajan sellaista tarkoitusta varten tekemää sopimusta, jota ei voida pitää hänen ammattiinsa tai elinkeinotoimintaansa liittyvänä.

39 Tästä muotoilusta samoin kuin Brysselin yleissopimuksen II osaston 4 jakson määräyksillä perustetun erityisjärjestelmän tehtävästä, joka on kuluttajan riittävä suojaaminen, sillä häntä pidetään elinkeinonharjoittajana toimivaa sopimuskumppaniaan taloudellisesti heikommassa asemassa olevana ja juridisesti kokemattomampana sopimuspuolena, seuraa, että näissä määräyksissä tarkoitetaan ainoastaan yksityistä kuluttajaa, joka ei ole tehnyt sitoumusta elinkeino- tai ammattitoiminnassa, jota sitoo jokin kolmesta yleissopimuksen 13 artiklassa mainitusta sopimustyypistä ja joka on lisäksi henkilökohtaisesti asianosaisena oikeudenkäynnissä sen 14 artiklan mukaisesti (ks. em. asia Shearson Lehman Hutton, tuomion 19, 20, 22 ja 24 kohta).

40 Jos on kyse palvelun toimittamista koskevasta sopimuksesta (muusta kuin kuljetussopimuksesta, johon ei Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan 3 kappaleen

mukaan sovelleta II osan 4 jakson määräyksiä) tai irtaimen tavaran toimittamista koskevasta sopimuksesta, jotka mainitaan 13 artiklan 1 kappaleen 3 kohdassa, tässä määräyksessä on asetettu kaksi lisäedellytystä: sopimusta on edeltänyt erityinen tarjous tai ilmoittelu siinä valtiossa, jossa kuluttajalla on kotipaikka, ja kuluttaja on siinä valtiossa suorittanut sopimuksen tekemistä varten välttämättömät toimenpiteet.

41 Kuten Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä Brysselin yleissopimukseen tehtyä sopimusta koskevasta Schlosserin selvityksestä (EYVL 1979, C 59, s. 71, 118) ilmenee, näiden kahden kumulatiivisen edellytyksen tarkoituksena on taata, että kyseessä olevan sopimuksen ja valtion, jossa kuluttajalla on kotipaikka, välillä on läheinen liittymä.

42 Mainituissa edellytyksissä käytettyjen käsitteiden ulottuvuuden osalta Schlosser viittaa selvityksensä sivulla 119 Giulianon ja Lagarden selvitykseen (EYVL 1980, C 282, s. 1), joka koskee sopimussuhteisiin sovellettavasta laista tehtyä yleissopimusta, joka avattiin allekirjoitettavaksi Roomassa 19.6.1980 (EYVL L 266, s. 1; jäljempänä Rooman yleissopimus), sillä tämän yleissopimuksen kuluttajasopimuksia koskevan 5 artiklan 2 kappaleen ensimmäisessä luetelmakohdassa on mainittu kaksi edellytystä käyttäen samaa sanamuotoa kuin Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleen 3 kohdan a ja b alakohdassa.

43 Giulianon ja Lagarden selvityksestä ilmenee, että tämän Rooman yleissopimuksen määräyksen tarkoituksena on kattaa tilanteet, joissa elinkeinonharjoittaja on ryhtynyt toimiin myydäkseen irtaimia tavaroitaan tai palveluitaan maassa, jossa kuluttajalla on kotipaikka, ja joihin kuuluu erityisesti postimyynti ja kotimyynti (ks. em. selvitys, s. 23 ja 24).

44 Käsitteillä "ilmoittelu" ja "erityinen tarjous", * jotka on mainittu ensimmäisessä Brysselin yleissopimukselle ja Rooman yleissopimukselle yhteisessä edellytyksessä, tarkoitetaan kaikkia mainonnan muotoja sopimusvaltiossa, jossa kuluttajalla on kotipaikka: yleisesti lehdistön, radion, television, elokuvateattereiden tai millä tahansa muulla tavalla välitettyä mainontaa, suoraan esimerkiksi kyseessä olevaan valtioon kohdistetuilla myyntiluetteloilla välitettyä mainontaa sekä henkilökohtaisesti kuluttajalle erityisesti asiamiehen tai ovelta ovelle -myyjän tekemien tarjousten välityksellä tapahtuvaa mainontaa.

45 Toisessa edellytyksistä käytetty ilmaus "sopimuksen tekemistä varten välttämättömät toimenpiteet" ** tarkoittaa kuluttajan valtiossa, jossa hänellä on kotipaikka, tekemää mitä tahansa kirjallista tai muuta toimenpidettä, josta ilmenee hänen tahtonsa hyväksyä elinkeinonharjoittajan tarjous.

46 On todettava, että kansallisessa tuomioistuimessa kyseessä olevan kaltaisessa asiassa täyttyvät kaikki nämä edellytykset.

47 Ensinnäkin on selvää, että Gabriel on tässä tapauksessa Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu kuluttaja, sillä asiakirja-aineistosta ilmenee, että hän tilasi Schlank & Schickin tarjoamia tavaroita henkilökohtaiseen käyttöönsä, eikä tällä toimella ollut mitään yhteyttä hänen ammattiinsa tai elinkeinotoimintaansa.

48 Toiseksi kansallisessa tuomioistuimessa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa kuluttaja ja elinkeinonharjoittajana toimiva myyjä ovat kiistatta sopimussuhteessa, koska Gabriel on tilannut Schlank & Schickin tarjoamia tavaroita ja näin ilmaissut hyväksyvänsä tarjouksen, jonka yhtiö oli osoittanut hänelle henkilökohtaisesti, kaikkine ehtoineen.

* Rooman yleissopimuksen suomenkielisessä toisinnossa on käytetty käsitteitä "mainonta" ja "nimenomainen tarjous".
** Rooman yleissopimuksen suomenkielisessä toisinnossa on käytetty käsitettä "sopimuksentekoa varten tarvittavat toimenpiteet".

49 Lisäksi näiden kahden sopimuspuolen tahtojen yhtymisen perusteella on syntynyt vastavuoroisia, riippuvuussuhteessa olevia velvoitteita sellaisen sopimuksen perusteella, jolla on juuri yksi Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleen 3 kohdassa tarkoitetuista tavoitteista.

50 Kansallisessa tuomioistuimessa kyseessä olevan kaltaisessa asiassa sopimus koskee ensisijaisesti irtainten tavaroiden toimittamista postimyynnillä kuluttajalle, joka on ne tilannut myyjän tekemän tarjouksen perusteella tämän asettamalla hinnalla.

51 Kolmanneksi myös Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleen 3 kohdan a ja b alakohdassa luetellut kaksi erityistä edellytystä täyttyvät.

52 Yhtäältä myyjä on nimittäin kääntynyt kuluttajan puoleen sopimusvaltiossa, jossa kuluttajan kotipaikka on, lähettämällä useita hänelle henkilökohtaisesti osoitettuja kirjeitä, joihin oli liitetty myyntiluettelo ja tilauslipuke, jotta kuluttaja tekisi sopimuksen näiden tarjousten perusteella niitä koskevine ehtoineen, ja toisaalta näiden lähetysten perusteella kuluttaja on tehnyt tässä valtiossa sopimuksen tekemistä varten tarpeelliset toimenpiteet tekemällä myyjän edellyttämän summan suuruisen tilauksen ja lähettämällä myyjälle tilauslipukkeen kuittijäljennöksineen.

53 Tässä tilanteessa on todettava, että jos elinkeinonharjoittajana toimiva myyjä ottaa yhteyttä kuluttajaan lähettämällä tämän kotiin yhden tai useampia kirjeitä, jotta kuluttaja tilaisi tarjottuja tavaroita myyjän määräämillä ehdoilla, ja jos kuluttaja tosiasiallisesti tekee tällaisen tilauksen sopimusvaltiossa, jossa hänellä on kotipaikka, kanne, jolla tämä kuluttaja vaatii oikeudessa tämän myyjän vel-

voittamista maksamaan näennäisesti voitetun palkinnon, on Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleen 3 kohdassa tarkoitettu kuluttajan tekemää sopimusta koskeva kanne.

54 Kuten yhteisöjen tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, kuluttajan kanneoikeus on kiinteästi sidoksissa sopimuspuolten tekemään sopimukseen, sillä kansallisessa tuomioistuimessa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa niiden lähetysten perusteella, jotka elinkeinonharjoittaja on toimittanut kuluttajalle, voittolupaus on erottamattomasti yhteydessä tavaroiden tilaamiseen, koska myyjä on ilmoittanut tilaamisen olevan välttämätön edellytys luvatun voiton saamiselle nimenomaan saadakseen kuluttajan tekemään sopimuksen. Lisäksi kuluttaja on tehnyt tavaroiden ostoa koskevan sopimuksen pääasiallisesti tai jopa yksinomaan myyjän tarjouksen perusteella, jonka mukaan hänelle on luvattu voitto, jonka arvo on huomattavasti suurempi kuin tilaukselta edellytetty vähimmäissumma, ja toisaalta kuluttaja on täyttänyt kaikki elinkeinonharjoittajan asettamat ehdot ja siis hyväksynyt sen tekemän tarjouksen kokonaisuudessaan.

55 Näin ollen kanne, jolla kuluttaja vaatii sopimusvaltiossa, jossa hänellä on kotipaikka, sellaisen postimyyntiyhtiön, jonka kotipaikka on toisessa sopimusvaltiossa, velvoittamista suorittamaan näennäisesti voitetun palkinnon, on voitava nostaa siinä tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen käsittelemään tämän kuluttajan tekemää sopimusta koskevan asian.

56 Ei nimittäin voida hyväksyä Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleesta sellaista tulkintaa, että tiettyihin kuluttajan tekemää sopimusta koskeviin vaatimuksiin sovellettaisiin Brysselin yleissopimuksen 13—15 artiklassa määrättyjä toimivaltasääntöjä ja tiettyihin muita sääntöjä, vaikka näiden vaatimusten liittymä sopimukseen on niin läheinen, etteivät ne ole erotettavissa siitä.

57 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on hiljattain muistuttanut siitä, että on välttämätöntä mahdollisuuksien mukaan välttää sitä, että usea tuomioistuin olisi toimivaltainen saman sopimuksen osalta (ks. analogisesti Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan osalta asia C-256/00, Besix, tuomio 19.2.2002, Kok. 2002, s. I-1699, 27 kohta).

58 Tämä on sitäkin tärkeämpää, kun on kyse kansallisessa tuomioistuimessa kyseessä olevan kaltaisesta sopimuksesta. Kun otetaan nimittäin huomioon, että se, että usea tuomioistuin on toimivaltainen, saattaa olla haitallista ennen kaikkea heikompana pidetylle sopimuspuolelle, kuten kuluttajalle, on hyvän lainkäytön intressien mukaista, että kuluttaja voi saattaa saman tuomioistuimen eli tässä tapauksessa hänen kotipaikkansa tuomioistuimen käsiteltäväksi kaikki ongelmat, joita saattaa aiheutua sopimuksesta, jonka elinkeinonharjoittaja on saanut hänet tekemään käyttämällä ulkoasua ja sanamuotoa, jotka ovat omiaan johtamaan sopimuspuolta harhaan.

59 Kanne, jonka Gabriel aikoo nostaa toimivaltaisessa kansallisessa tuomioistuimessa, kuuluu siis Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleen 3 kohdan soveltamisalaan eikä siis ole tarpeen tutkia, kuuluuko se Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

60 Edellä esitetyn perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava, että toimivaltaisuutta koskevia Brysselin yleissopimuksen määräyksiä on tulkittava siten, että kanne, jolla kuluttaja vaatii tuomioistuimessa sellaisen postimyyntiyhtiön, jonka kotipaikka on toisessa sopimusvaltiossa, velvoittamista siinä sopimusvaltiossa, jossa hänellä on kotipaikka, ja tämän valtion lainsäädännön mukaan suorittamaan voiton, kun tämä yhtiö on osoittanut hänelle henkilökohtaisesti lähetyksen, jossa annettiin ymmärtää, että hänelle annetaan palkinto sillä ehdolla, että hän

tilaa tavaroita tietyllä summalla, ja kun tämä kuluttaja tosiasiallisesti tekee tällaisen tilauksen saamatta kuitenkaan kyseistä palkintoa, koskee sopimusta tämän yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleen 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

Oikeudenkäyntikulut

61 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Itävallan ja Saksan hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Oberster Gerichtshofin 15.2.2000 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen, sel-

laisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella, Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella, toimivaltaisuutta koskevia määräyksiä on tulkittava siten, että kanne, jolla kuluttaja vaatii tuomioistuimessa sellaisen postimyyntiyhtiön, jonka kotipaikka on toisessa sopimusvaltiossa, velvoittamista siinä sopimusvaltiossa, jossa hänellä on kotipaikka, ja tämän valtion lainsäädännön mukaan suorittamaan voiton, kun tämä yhtiö on osoittanut hänelle henkilökohtaisesti lähetyksen, jossa annettiin ymmärtää, että hänelle annetaan palkinto sillä ehdolla, että hän tilaa tavaroita tietyllä summalla, ja kun tämä kuluttaja tosiasiallisesti tekee tällaisen tilauksen saamatta kuitenkaan kyseistä voittoa, koskee sopimusta tämän yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleen 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

Macken Gulmann Schintgen

Skouris Cunha Rodrigues

Julistettiin Luxemburgissa 11 päivänä heinäkuuta 2002.

R. Grass F. Macken

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja